

L'ensenyament de la nostra llengua i cultura a les illes Pitiüses: crònica d'una situació colonial

Aprofitant l'avinentesa de la celebració a Eivissa de les festes populars Pompeu Fabra i considerant que l'ús emblemàtic de les paraules *normalització lingüística* ha estat i està profusament utilitzat darrerament a la propaganda institucional de l'Administració Autònoma de les Illes Balears, com a professor d'EGB, he pensat que potser és un moment molt oportú per exposar les reivindicacions que, pel que fa a la normalització lingüística a l'ensenyament, circulen des de fa temps als àmbits docents de les Pitiüses, preocupats pel futur del català; anem-hi.

Qualsevol observador que conegui mínimament el món educatiu de les Pitiüses, sap perfectament que una gran part de les escoles d'aquestes illes no compleixen la normativa que regula l'ensenyament de la llengua i cultura catalanes -amb especial atenció a les Balears- als centres d'EGB (quatre hores setmanals a preescolar, cicle inicial i cicle mitjà i tres hores al cicle superior).

Aquesta greu irregularitat ja havia estat denunciada des de l'any 1979, abans de l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística, quan la normativa establí tres hores obligatòries a cada curs (Escola d'Estiu d'Eivissa i Formentera, Associació Pitiüsa per a la Renovació Pedagògica, Institut d'Estudis Eivissencs, el llibre *Bilingüisme?, Normalització?, Dades sobre el conflicte lingüístic a l'illa d'Eivissa...*).

Però ha estat arran de la promulgació de la Llei de Normalització Lingüística, abril de 1986, que les denúncies públiques han estat més

nombroses, completes i concretes: comunicats del CEP d'Eivissa («Carta oberta a la Consellera de Cultura», *La Prensa de Ibiza*, 9 de juny de 1989), programes dels sindicats (*Eleccions Sindicals de 1987* i altres comunicats), manifestos de la Nit de Sant Joan de l'Institut d'Estudis Eivissencs, l'entitat cívica i cultural més important de l'illa (especialment els de 1987, 1988 i 1989), informes oficials denunciant l'incompliment de la normativa, presentats a la Inspecció Tècnica de la Delegació del MEC de les Pitiüses, per part del seminari de Llengua i Literatura Catalanes de l'Institut de Batxillerat Blanca Dona d'Eivissa, els quals es basen en enquestes fetes als alumnes de primer de BUP (Memòria del Seminari dels anys 1987, 1988 i 1989), articles i cartes al director a la premsa pitiüsa («El viacrucis de l'ensenyament del català a Eivissa», *La Prensa de Ibiza*, 23 de maig de 1989; «Comencem pels fonaments: l'ensenyament del català a les Illes Pitiüses» -aquest signat per més de 60 mestres- *La Prensa de Ibiza*, 26 de gener de 1990); informacions i reportatges (Roda de Premsa de la campanya: «Competències d'Educació, ja!», *La Prensa de Ibiza*, 21 d'abril de 1989; «El Centro de Profesores pide la mitad de las clases en catalán», *Diario de Ibiza*, 9 de juny de 1.989), enquesta realitzada pel Servei de Normalització Lingüística de l'Ajuntament d'Eivissa entre les escoles del seu municipi confirmant l'incompliment (*Diario de Ibiza* i *La Prensa de Ibiza*, 7 de febrer de 1.990), preguntes als parlaments balear i espanyol (Enric Ribas i Paula Guillem). A més a més, vint-i-cinc centres d'EGB i EEMM d'Eivissa i Formentera per acord dels seus claustres i/o Consells escolars s'han adherit a una carta

que ha enviat el Seminari de Didàctica de la Llengua Catalana del Centre de Professors d'Eivissa a Maria Antònia Munar i Andreu Crespi, Consellera d'Educació i Cultura del Govern Balear i Director Provincial del MEC respectivament, en la qual, després de denunciar la situació i de recordar les responsabilitats de l'Administració educativa quant a garantir l'ensenyament de la nostra llengua i cultura, es demana que es prenguin les mesures necessàries pel compliment de la normativa entre d'altres decisions que contribueixin a la normalització cultural i lingüística en les nostres escoles (*La Prensa de Ibiza*, i *Diario de Ibiza*, 7 d'abril de 1.990), carta que avalava també l'Ajuntament d'Eivissa i que va provocar al dia següent un editorial del *Diario de Ibiza*, el qual, a més de mostrar-se favorable a les reivindicacions, aprofundia en la qüestió. I encara darrerament en el marc d'unes «Jornades per a l'ensenyament del català» celebrades a la ciutat d'Eivissa, a una taula rodona sobre el tema -amb la participació de directors de diversos centres d'ensenyament de les Pitiüses, de la responsable de la «Campanya de Normalització Lingüística», Aina Moll, i del professor de Pedagogia de l'Escola Universitària del Professorat d'EGB, Jaume Oliver, encara que amb l'absència de sociolingüistes - no sols es confirmava el greu incompliment de la normativa a les Pitiüses, sinó que, a més a més, es va concloure que manca voluntat política per normalitzar la nostra llengua i cultura a l'escola. Un altre col.loqui realitzat en un programa de ràdio local amb uns altres participants conclouia exactament el mateix.

I tot això pel que fa a les reivindicacions i protestes públiques, perquè també n'hi ha hagut que no han arribat als mitjans de comunicació, com per exemple, l'acord del Claustre del Col.legi Públic l'Urgell, el curs passat, demanant a la Direcció del MEC a les Balears que apliqués la Llei de Normalització Lingüística pel

que feia a l'aspecte del reciclatge del professorat o la resposta de la Consellera d'Educació i Cultura a la pregunta de la diputada d'ENE, Paula Guillem, en la qual després d'afirmar el seu coneixement de l'escandalós incompliment i de la manca de professorat preparat, assenyalava que la transferència de competències en matèria educativa seria la solució més plausible al problema.

De tota manera, sembla que tanta protesta no ha servit al darrer curs escolar per quasi res. El passat curs escolar s'ha continuat incomplint la normativa en una bona part dels centres d'EGB de les Pitiüses. Les xifres més optimistes que circulen parlen d'un 50% d'escoles on el català no té els mínims exigits per la Llei, i fins i tot, han sortit en algun reportatge el nom dels col.legis on l'incompliment ha estat més greu (*La Prensa de Ibiza*, 3 de novembre de 1.989). Les úniques respostes positives han estat les «Jornades per a l'ensenyament del català» organitzades per la Llibreria Hipèrbole, l'Ajuntament d'Eivissa, Consell Insular d'Eivissa i Formentera i el CEP d'Eivissa, a més que a la nova adscripció del professorat -feta a finals del curs 89-90 - es reserven la meitat de les places de cicle inicial i mitjà, a professors *bil·lingües*. Està per veure's encara l'eficàcia d'aquesta mesura que deixarà la meitat dels nens i nenes de cicle inicial i cicle mitjà, amb un professorat que, teòricament, excepte en les hores de català, serà monolingüe espanyol.

L'incompliment es deu, en gran part, a la incompetència d'un sector del professorat d'EGB en matèria de Llengua i Cultura catalanes. Hi ha molts de professors vinguts de comunitats autònomes no catalanoparlants, que no han fet cap curs de reciclatge, moltes vegades a causa d'una actitud de menyspreu per la cultura i la llengua de les Pitiüses. En alguns casos, més que de menyspreu, podrien

parlar d'intolerància cap als catalanoparlants i les lleis de les Balears -actitud relacionada amb el títol d'aquest article-. Això és el que es desprèn d'una comunicació del claustre del Col·legi Públic Blanca Dona a diverses institucions de l'illa, l'any 1.988 -signada pel seu director, Miguel Jiménez Sola- a la qual, després de sol·licitar que les informacions al centre s'enviïn en espanyol i català (en compliment d'una suposada legalitat) amenaça que *se acudirá a instancias superiores en caso de que esta solicitud no sea atendida satisfactoriamente*. D'altra banda, i en honor a la justícia i a la veritat, he d'esmentar els companys que, no sols respecten sinó que, a més a més, s'han preocupat d'aprendre la nostra llengua i integrar-se en la societat insular.

Però, sobre-tot, aquesta situació es deu a la manca de voluntat de la Direcció Provincial del MEC, atès que el servei i personal de la Inspecció Educativa, que és qui té el poder de supervisió i d'ordenar la rectificació de les il·legalitats als centres d'EGB, depèn d'aquest organisme i no del Govern Balear.

Les preguntes obligades que seguirien a aquestes afirmacions serien:

- Què en pensem fer els responsables de la Direcció Provincial del MEC i de la Conselleria d'Educació i Cultura -que sí té competències quant al reciclatge del professorat- al respecte?.

- Per què no s'acompleix la Llei de Normalització Lingüística en el tema del reciclatge del català, quan l'articulat que regula aquest punt no pot ésser-hi més clar?'

- Com es pot ensenyar en condicions acceptables (no diguem normalitzar, això seria tota una altra història), la llengua i cultura pròpia de les Pitiüses -i cal entendre cultura en el seu sentit més ampli, des de les manifestacions

de cultura popular fins a l'estudi i debat de la problemàtica de la insularitat, passant pels interessos econòmics i ecològics de les Pitiüses i resta de les Balears- si no se'ls exigeix als professors, que vénen o han vingut d'altres comunitats autònomes, que no saben el català?.

- Per què la Inspecció Educativa no compleix amb el seu deure d'exigir el compliment de la normativa en aquelles escoles on hi ha suficient professorat preparat, i nomenar-ne on no n'hi ha?.

- Com es pot fer el model trilingüe, segons el model de la Conselleria d'Educació i Cultura si no es té el mínim de personal preparat i no hi ha un pla de formació?.

Colegio Público
Blancadona
Apertura Oficial
Tel. 31 46 68
IBIZA

Ibiza, 2 de Mayo de 1 988

El Claustro del Colegio Público Blanca Dona,
atendiéndose a la legislación vigente sobre bilingüismo
en la Comunidad Autónoma de Baleares,

SOLICITA...

que todas las comunicaciones dirigidas al
centro, sean atendidas en las dos lenguas oficiales de
la Comunidad: castellano y catalán.

En caso de que la solicitud no fuese atendida en
satisfactoriamente, recurriría a organismos superiores.

Atentamente.-

EL PRESIDENTE DEL CLAUSTRO.-

Miguel Jiménez Sola
Miguel Jiménez Sola

Allò més lògic amb la lletra de la Llei de Normalització Lingüística i de l'Estatut d'Autonomia seria exigir el domini de la nostra llengua i cultura, així com la seva veritable promoció a l'ensenyament, a tots els professors d'EGB que vinguin a les nostres Illes. Aquesta qüestió tan òbvia, però, ni tal sols es fa realitat a les promocions que, de 1986 ençà, han aprovat les oposicions al Cos de Professors d'EGB a les Balears i que estan obligats per la pròpia lletra del BOE, a assistir als cursos que organitza el Ministeri per a aquells opositors aprovats, que no hagin superat la prova de Llengua Catalana i Cultura de les Illes Balears.

Mentrestant, haurem de veure com als nens castellanoparlants se'ls priva d'un instrument importantíssim per a la seva integració dins la societat balear, i que, a més a més, els serà imprescindible pel seu futur professional - el percentatge de classes en català als instituts i universitats dels Països Catalans ja és considerable -, haurem de veure també, com els nens i nenes catalanoparlants són sotmesos des de preescolar i cicle inicial a processos d'immersió a l'espanyol, sense cap projecte pedagògic que l'avalii (al contrari dels projectes d'immersió que es fan en català a Mallorca, la Catalunya Central o el País Valencià, on hi ha un seguiment pedagògic i tots els mestres entenen i parlen la llengua o llengües dels alumnes.

Fins fa un parell d'anys, per exemple, la majoria de mestres de les escoles unitàries d'Eivissa eren de parla espanyola, quan gairebé la totalitat de l'alumnat eren de parla catalana, situació que explica que s'hagin donat casos, tan impropis a l'Europa del segle XX, com aquest: a l'Escola de Buscastell, al terme municipal de Sant Antoni de Portmany, hi havia una nena que no parlava mai. Es pensaven que tenia una malaltia, passava -es va comprovar més tard, quan va venir una mestra mallorquina- que ni ella

entenia la seva mestra, ni la seva mestra l'entenia a ella. («Donde es posible que un maestro no entienda la lengua de sus alumnos», *La Prensa de Ibiza*, 7 de febrer de 1990, contraportada; «La nena que no parlava», *La Prensa de Ibiza*, 1 de febrer de 1990, secció d'opinió).

Per acabar, jo em pregunto si hi ha algun lloc al món, on es doni el fet que la població escolar d'un determinat poble, pugui triar entre tres escoles de països diferents i no hi hagi cap escola on es faci l'ensenyament en la llengua pròpia, oficial i parlada habitualment per la majoria de la població. Jo em tem que no, agrairia moltíssim que algú em demostrés el contrari; però és que això passa a Eivissa. Concretament, al municipi de Sant Josep hi ha escoles on es fa l'ensenyament en alemany, francès i castellà; de les darreres, a més, es pot triar entre escoles públiques i privades religioses. Escola eivissenca en llengua i continguts, cap.

Però el que sí que es dona en el món -i això ens aclariria millor la nostra trista situació- és que, a Suècia, nens catalanoparlants reben tot l'ensenyament en la seva llengua, sense anar a cap escola catalana, a càrrec del pressupost del Ministeri d'Educació Suec.

És aquest el tractament que es mereix la llengua pròpia de les Balears, com diu l'Estatut?

És aquest el tractament que ens mereixem?

Ferran PASTOR i BELDA

Nota: Els professors procedents d'altres comunitats autònomes de l'Estat Espanyol que no posseeixin un nivell suficient de comprensió oral i escrita de la llengua catalana estaran obligats a superar les proves dels dos primers nivells de reciclatge, dins un període de tres anys, comptats a partir de la seva presa de possessió», disposició adicional sisena).